

Boje na rubovima hrvatskog jezika

Jelaska, Zrinka

Source / Izvornik: **Periferno u hrvatskom jeziku, kulturi i društvu : zbornik radova 2. svezak, 2021, 46 - 66**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

<https://doi.org/10.31261/PN.4038.05>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:519307>

Rights / Prava: [Attribution-ShareAlike 4.0 International](#)/[Imenovanje-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Zrinka Jelaska

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

zjelaska@ffzg.unizg.hr

 <https://orcid.org/0000-0001-6189-2485>

Boje na rubovima hrvatskog jezika

Sažetak: Skupina riječi kojima se označuju boje jedno je od najotvorenijih leksičkih područja hrvatskoga, a vjerojatno i drugih jezika zapadne civilizacije, možda je čak najotvorenije jer se u njemu nazivi umnažaju gotovo mjesečno, ako ne i češće. U radu se raspravlja o tomu pripadaju li kategoriji ‘hrvatski nazivi za boje’ sve riječi, odnosno jedinice, koje u hrvatskomu jeziku i kulturi imenuju boje u izvanjezičnomu svijetu. Kako bi se odredile granice toga leksičkoga područja, navodi se nekoliko obilježja imena boja koja se mogu smatrati rubnima. Neka su rubno hrvatska jer zapravo pripadaju drugim jezicima iz kojih su samo preuzeta, katkada samo privremeno ili u određenu kontekstu, poput *aubergine*. Druga su međukulturne, ali i međujezične pojave, poput *bianca bijele*. S obzirom na današnji marketing i prisutnu globalnu trgovinu, ta je cijela kategorija moguće rubna. Jesu li boje na rubovima hrvatskoga jezika i sve buduće riječi kojima se označavaju na proizvodima prodavanima hrvatskim govornicima, bez obzira na to kojemu jeziku pripadaju, ili će to pripadati preključivanju pa je samo preključivanje rub, odnosno s onu stranu ruba hrvatskih naziva za boje? Jesu li (sve) riječi kojima se označavaju boje u hrvatskomu jeziku imena boja hrvatskoga jezika, hrvatska imena za boje ili hrvatski nazivi za boje?

Ključne riječi: nazivi za boje, hrvatski jezik, rubni članovi

1. Uvod

Kao i mnogi drugi jezici hrvatski ima vrlo raznolik rječnik kojim se označavaju boje, vidni osjeti ovisni o frekvenciji svjetlosnoga zračenja, tj. ljudima vidljiva zračenja (valne duljine otprilike od 380 do 760 nm) na različit način podražuju prijamne dijelove oka (receptore – čunjiće u mrežnici oka) i daju dojam određene boje ili pojednostavljeno: ljudima je boja osjetilni doživljaj svjetlosti čija odre-

đena nijansa pobuđuje čunjiću mrežnici,¹ odnosno dojam što ga na oko ostavljaju različita zračenja od kojih se sastoji svjetlost (HJP²). Boje i riječi za boje važne su u različitim područjima današnjega društvenoga života: u proizvodnji i prodaji odjeće, obuće, uniforma (posebno oružanih snaga), u kozmetičkoj i automobilskoj industriji, u proizvodnji i trgovini boja i lakova, slikarskih proizvoda, u književnosti, u prijevodima.

Osnovne riječi za boju u hrvatskome postoje od najranijih razdoblja hrvatskoga jezika,³ a otada se rječnik jako proširio. Teško je reći je li broj imena i naziva boja tek premašio tisuću ili ih je znatno više jer ne postoji cjelovit popis svih boja u hrvatskomu jeziku. Naime, to je leksičko područje među najotvorenijima uopće, i po plodnosti i po širini prihvata različitih izraza, k tomu je izrazito kreativno. Priopćavanje mrežama učinilo je svakodnevnom mogućnost da se doslovce preko noći stvore nova imena za boje i ponude širokomu krugu primatelja. No teškoće u sporazumijevanju ipak su česte, uslijed nedostatka prikladnoga imena ili naziva, nerazlikovanja nijansi boja ili nepoznavanja imena ili naziva pojedine boje, odnosno onoga što on označuje jer „pod spomenutim nazivom sugovornici ne podrazumijevaju isti referent“.⁴ Primjer teškoća u sporazumijevanju s jednoga foruma⁵ naveden je u (1).

(1) *Radi mi frendica u parfumeriji i došla joj je neka žena i tražila ruž boje mesa. I sad se moja frendica sva pretrgla i ispošarala po rukama da joj pokaže sve ruževe koji se vode pod bojom mesa. Žena ju je uzrujano gledala i konstatirala da ona želi ruž **boje pecene junetine**...*

Poteškoće s imenovanjem boja, brojnošću njihovih imena i razumijevanjem pojedinih naziva za boje, posebno novijih, među govornicima hrvatskoga uzrokuju i leksikografske teškoće: u odabiru

¹ VRH – *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika* (Zagreb: Školska knjiga, 2015).

² HJP – *Hrvatski jezični portal*, pristupljeno 20. prosinca 2019, http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1ZvXA%3D%3D.

³ Zrinka Jelaska i Lidija Cvikić, „The words for colors in Croatian: Different means of lexicon extension,“ *Zbornik radova*, sv. 5, br. 5 (2005): 7–25.

⁴ Sanja Brbora, „Što je zajedničko marelici i lososu? (O nazivima za boje),“ u *Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike*, ur. Jagoda Granić, 111–121. Zagreb – Split: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 2005.

⁵ <http://www.forum.hr/showthread.php?p=2380424>, Aktovka 18. studenoga 2004, pristupljeno 20. prosinca 2019.

što uvrstiti u rječnik i kako ga obraditi.⁶ Iako se teškoće s nazivima za boje uglavnom odnose i na druge jezike, ovaj se rad bavi samo hrvatskim nazivima za boje. U njemu se raspravlja o granicama građe prikupljane za proučavanje riječi kojima se označavaju boje, tj. o određivanju opsega imena i naziva rječnika za boje u hrvatskomu jeziku. Neke od poteškoća u omeđivanju hrvatske građe navele su i Kristina Čendo i Zrinka Jelaska,⁷ koje su odabrale dio riječi kojima se označuju boje u proučavanju broja, udjela i uloge boja u Krležinu romanu o slikaru Filipu.

Predlaže se sljedeće razlikovanje jedinica ovoga područja. *Ime boje* svaki je izraz kojemu je sadržaj boja – netko ga je proizveo, bilo to ime prikladno, manje prikladno ili neprikladno; bilo dugotrajno ili kratkoročno; bilo jedino ime ili jedan od članova sinonimnoga niza. Ime može biti zaštićeno, katkada drugi mogu biti više ili manje prisiljeni služiti se njime jer im je u priopćavanju nužno kako bi dobili određeni proizvod, kao primjeri u (40) i (41). Ime boje uključilo bi i riječi koje se znaju nazivati i etiketama, tj. etiketiranjem,⁸ ali i slovna i brojčana imena (poput imena jednoga hrvatskoga filma *H8*).⁹

Naziv boje ime je koje je prihvatila zajednica pa se njime služi u priopćavanju o bojama. To znači da je naziva za boje znatno manje od imena za boje. U dosadašnjim se radovima nije pravila ta razlika, no čini se jednostavnijim da pojedinačne, kratkotrajne, pomodne, nedovoljno prilagođene riječi ili riječi jednostavno preuzete iz stranih jezika budu samo imena, a ne da se svaki jednokratni izraz odmah smatra nazivom za boju. Koliko god imena bila jezikoslovno zanimljiva, ne bi trebalo očekivati da budu opća leksikografska građa, za razliku od naziva. Naziv ne mora biti najprikladniji pa o njegovoj prihvatljivosti i nužnosti pojedinci, često jezični stručnjaci, mogu raspravljati, predlagati zamjene drugim, obično postojećim sinonimom. No često se dogodi da svojedobni sinonimi postanu različite nijanse boje poput *ružičasta*, koja je svojedobno bila ponuđena kao jednako značnica imenu *roza*, ali danas prva označava svjetliju nijansu od druge, a uz to se pojavilo kao treća nijansa i ime *pink*.

⁶ Vlatka Štimac Ljubas, „Podrijetlo, sintaktička struktura i leksikografska obradba naziva za boje,“ *Studia plexicographica*, sv. 7, br. 1 (2013): 91–115, pristupljeno 20. prosinca 2019, <http://161.53.245.121/sl/article/view/122>.

⁷ Kristina Čendo i Zrinka Jelaska, „Paleta boja u romanu Povratak Filipa Latinovicza,“ *Croatica*, sv. 37 (2013): 213–253.

⁸ Brbora, „Što je zajedničko marelici i lososu? (O nazivima za boje).“

⁹ Štimac Ljubas, „Podrijetlo, sintaktička struktura i leksikografska obradba naziva za boje,“ 91–115.

Stručno ime za boju (ili stručni termin) izraz je kojim se služe određene struke i zanimanja, poput slikarstva, proizvođača boje, bilo jezikoslovno prikladno ili ne.

Stručni naziv za boju (ili termin) izraz je kojemu je opseg sadržaja koliko je to moguće jasan i prikladan, nastao uglavnom u suradnji stručnjaka i jezikoslovca.

Ovaj se rad bavi poglavito nazivima za boju, i to rubnima. Rubni su nazivi za boju imena koja je moguće smatrati ili ne smatrati nazivima za boje. Za ona imena koja se ne smatraju rubnim nazivima, nego ih se isključuje iz kategorije (rubnih) naziva, rabić će se riječ *prekorubni*.

Građa

Rad je nastao pregledom više od tisuću imena za boje, što uključuje i nazive, stručna imena i stručne nazive. Riječi kojima su označene boje prikupljane su iz književnih djela, ponajviše Ive Kozarčanina¹⁰ i Miroslava Krlež¹¹ kao dvojice velikih slikarskih književnika zbog količine raznolikih boja,¹² iz hrvatskih rječnika, tiskanih i mrežnih; iz kataloga i mrežnih stranica kozmetike, mode, automobila i skutera, boja, poštanskih maraka, proizvođača boja i lakova itd.; s naziva samih proizvoda (što uključuje i hrvatske prijevode stranih naziva, s uputa, omota ili reklama); iz mrežnih novinskih članaka, blogova, foruma itd.; iz razgovornoga jezika, te iz dosadašnjih radova koji se bave bojama u hrvatskome. Imenima i nazivima za boje u hrvatskome se u novije vrijeme bavi sve više radova (npr. Stolac,¹³ Gadanyi,¹⁴ Jambrečić,¹⁵ Jelaska i Cvikić,¹⁶ Brbora,¹⁷ Marković,¹⁸ Čendo i Jelaska¹⁹), od kojih dio s hrvatskim uspoređuje različite jezike (npr. engleski i francuski,²⁰

¹⁰ Zrinka Babić, „Suprotnost i sklad u pripovijedanju Ive Kozarčanina,“ *Radovi Filozofskoga fakulteta u Zagrebu*, sv. 1, br. 1 (1991): 46–60.

¹¹ Čendo i Jelaska, „Paleta boja u romanu Povratak Filipa Latinovicza,“ 213–253.

¹² Nikola Tanhofer, *O boji na filmu i srodnim medijima* (Zagreb: Novi Liber, 2000).

¹³ Diana Stolac, „Boje u starijoj hrvatskoj frazeologiji i leksikografiji,“ *Filologija*, br. 22–23 (1994): 259–267.

¹⁴ Károly Gadanyi, „Pridjevi koji označuju boju u kajkavskom dijalektu zalskih Hrvata,“ *Hrvatski dijalektološki zbornik*, sv. 10 (1997).

¹⁵ Ivana Jambrečić, *Posuđenice naziva za boje* (diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, 2004).

¹⁶ Jelaska i Cvikić, „The words for colors in Croatian: Different means of lexicon extension,“ 7–25.

¹⁷ Brbora, „Što je zajedničko marelici i lososu? (O nazivima za boje).“

¹⁸ Ivan Marković, *Uvod u pridjev* (Zagreb: Disput, 2010).

¹⁹ Čendo i Jelaska, „Paleta boja u romanu Povratak Filipa Latinovicza,“ 213–253.

²⁰ Zrinka Jelaska, Tomislava Bošnjak Botica, i Marina Balent, „Nazivi za boje u hrvatskome jeziku i njihovo značenjsko podrijetlo u usporedbi s francuskim i engleskim,“ u *Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike*, ur. J. Granić (Split: HDPL, 2005), 357–366.

slovački,²¹ poljski,²² talijanski i njemački,²³ rumunjski i karaševski²⁴).

1.2. Vrste riječi za boje

Boje se označuju različitim riječima: neizvedenicama kao u (2); izvedenicama kao u (3); složenicama, i to dvočlanim kao u (4) ili višečlanim kao u (5) te svezama.

(2) i. *crna, bijela, siva, plava, žuta, riđa, sinja, sura*
ii. *žad, dim, kivi, hrđa, sljez*

(3) i. *crvenkasta, plavetna, kestenjasta, sinjava, žuteljiva*
ii. *prozelenata, prožuta, ocrvena*

(4) i. *jasnozelena, prozirnožuteljiva, otvorenozelena, mutnozelena, jetkoz zelena, gadnozelena, nježnoplava*
ii. *ljubičastoplava, srebrnastobijela, riđocrvenkasta, grimizno-crvena*
iii. *zemljanosmeđasta, kožnatožuta, mednožuta*

(5) i. *blijedonarančastorumena, tamnotrešnjevocrvena, pastelno-sivoružičasta, dubokoljubičastobordo, bljetkastopastelnoružičastoljubičasta*
ii. *smeđocrnomodrikasta, maslinastozelenosiva*

Dvočlane sveze mogu biti: priložno-pridjevne kao u (6); pridjevno-pridjevne kao u (7); imensko-imenske kao u (8) ili (9), gdje je drugi član riječ *boja*; pridjevno-imenske kao u (10).

(6) *otvoreno modra, živo crvena, intenzivno bijela, sjajno zelena, mornarsko modra*

(7) *svijetla narančasta, ugašena smeđa, jarka crvena*

(8) *indigo plava, jantar žuta, senf žuta, mak crvena*

²¹ Milvia Gulešić Machata i Martin Machata, „Boje u hrvatskim i slovačkim kolokacijama,“ *Riječ: časopis za slavensku filologiju*, sv. 13, br. 2 (2007): 99–107.

²² Ewa Komorowska i Neda Pintarić, „Zelenilo u metaforici poljskoga i hrvatskoga govornoga jezika,“ *Riječ*, sv. 16, br. 1 (2010): 64–71.

²³ Maja Opašić i Nina Spicijarić, „Prilog kontrastivnoj analizi frazema sa sastavnicom boje u hrvatskoj, talijanskoj i njemačkoj frazeologiji,“ *Fluminensia*, sv. 22, br. 1 (2010): 121–136.

²⁴ Tomislava Bošnjak Botica i Ivana Olujić, „O stvaranju naziva za boje u hrvatskom i rumunjskom jeziku te govoru Karaševa,“ *Romanoslavica*, sv. 52, br. 2 (2016): 7–22.

(9) *boja neba, boja vanilije, boja breskve, boja trske, boja cimeta, boja mahagonija, boja pudera, boja manga*

(10) *bijela kava, trula višnja, staro zlato, ružino drvo*

Uspoređujući boje u tri idioma, Tomislava Bošnjak Botica i Ivana Olujić²⁵ slaganjem, odnosno složenim nazivom, smatraju spoj najmanje dviju samoznačnica ili osnova koje su jednopojmovne kako bi izbjegle razlikovanje po kategorijama koje su različite samo zbog različitih ortografskih pravila pa bi i primjere kao u (6) ili (7) smatrale jednaka kao u (4), tj. dvočlanim složenicama. Autorice smatraju prilogom riječi kojima prva sastavnica ne znači boju, nego intenzitet, pa su modifikatori glavi koja je boja, odnosno njezina podređena (subordinirana) sastavnica, a pridjevima smatraju one u kojima prva sastavnica znači boju. To bi značilo da su u (4.i), (6) i (7) prve sastavnice prilozi, a u (4.ii) i (8) pridjevi.

Višečlane sveze mogu biti imensko-pridjevno-imenske, kao u (11), gdje se također pojavljuje riječ *boja*; poredbene kao u (12); surečenične kao u (13), koje bi se teško mogle nazvati imenima boje jer su zapravo opis.

(11) *boja mladoga lišća, boja zreloga suncokreta, boja bademova cvijeta, boja ružina drveta*

(12) *zelena kao trava, zelena kao sočno lišće, zelena na vodu, boja kao dim*

(13) *nijansa zelene boje koju srećete u rano proljeće; prekrasne dubokoljubičastobordo boje koja na momente izgleda crno, a pri oblačnom vremenu vuče na sivo*²⁶

1.3. Podrijetlo riječi za boje

Po podrijetlu riječi za boju mogu biti domaće riječi ili strane. Domaće mogu biti istovrijednice ili sličnovrijednice stranima (kada im se opseg značenja posve ne poklapa). Ako su strane, mogu biti *preuzetice* – doslovce strane riječi preuzete iz stranih jezika koje stranom grafijom i izgovorom zapravo pripadaju preključivanju, kao u (14); *tuđice* – riječi

²⁵ Bošnjak Botica i Olujić, „O stvaranju naziva za boje u hrvatskom i rumunjskom jeziku te govoru Karaševa,“ 16.

²⁶ <http://www.dubrovniknet.hr/blog/belecaitanto/2015/08/26/sezonski-postav-jesen-2015-ruzevi/>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

koje su (bar donekle) proširene u hrvatskomu, ali nekim svojim obilježjima jasno pokazuju svoje strano podrijetlo, primjerice pisanim likom kao u (15) ili dvočlanim odstupom sloga u kojemu je na prvomu mjestu zvonačnik ili sonant, kao u (16); *prilagođenice* – riječi koje su dijelom pohrvaćene, no ne posve, kao fonološki prilagođene, ali nesklonjive riječi u (17); te *usvojenice* – riječi za koje većina govornika ne zna da su stranoga podrijetla jer su posve prilagođene hrvatskomu, osim ako su to posebno naučili, kao u (18). *Prevedenice* se na neki način nalaze između tih dviju kategorija jer su izrazom hrvatske i po tomu mogu pripadati domaćim riječima kada im je podrijetlo hrvatsko (napravljeno od hrvatskih morfema hrvatskim načinima tvorbe, najvjerojatnije *šljivasta*), a samo poticaj strani, ali su neke od njih sadržajem (koji često uključuje i kulturu) samo strane, poput *denverski plave*.

(14) *Creme de la Femme, Notice me, Aubergine Crazy Color*

(15) *beige, mauve, aubergine*

(16) *pink, oranž*

(17) *bež, krem, bordo, patlidžan*

(18) *boja, grimizna, tirkizna*

Umjesto *preuzetice* moglo se prvu kategoriju nazvati *posuđenice*, što je vrlo proširen naziv u hrvatskome (*prevedenica* i istovrijednica nazivima u drugim jezicima, npr. engl. *loanwords*, njem. *Lehnwort*), ali je taj naziv izostavljen iz navedenih potkategorija riječi stranih jezika jer je često sinonim nazivu *strana riječ* ili pak *tudica*. No još je važniji, iako rjeđi razlog sljedeći – događalo se da se jasno očituje kako je *posuđenica* doslovce posuđena riječ, što znači da nije vlasništvo jezika čiji je dio (u ovom slučaju hrvatskoga) kada se govornici izvornoga jezika odakle potječe (primjerice engleskoga) postavbe kao njezini pravni vlasnici i izravno ili neizravno propišu drugim jezicima što ta riječ znači, tj. što smije ili ne smije značiti. Kao primjer mogu se navesti riječi *nacionalist*, *pirat* u hrvatskome,²⁷ a posebno *marmelada*, koju je EU administracija zabranila svim jezicima koji su ju preuzeli (i ne znajući možda da su ju samo posudili) osim kada je pripravak napravljen od agruma. To znači da riječ *posuđenica* ističe činjenicu da jezik primatelj nema isključivo pravo određivati što ona točno znači

²⁷ V. Zrinka Jelaska, „Društveni jezični identitet kao dio hrvatske kulture,“ *Lada*, sv. 2, br. 4 (2009): 21–29.

jer joj izvorni jezik, odnosno jezik davatelj može promijeniti značenje bez obzira na značenjsku tradiciju jezika primatelja. Takvo je poimanje naziva posuđenica važno i za riječi kojima se označavaju boje.

2. Kategorije rubnosti

Kada se bave riječima za boje, mnogi se jezikoslovni radovi bave osnovnim bojama koje imaju svojstva prototipnih naziva za boje ili znatno širim rječnikom boja, posebno frazemima, ali rijetko se bave rubnima. Rubnost u nazivima za boje ovdje znači da se riječi koje označavaju boje mogu proglasiti svojevrsnim (npr. netipičnim, neprikladnim, neprihvaćenim, nejasnim itd.) nazivima za boje ili ih se može isključiti iz kategorije naziva za boje.

Cijeli rječnik za boje ne može se jednostavno ni popisati ne samo zato što su imena boja vrlo plodna kategorija, nego i zbog drugih razloga. Jedan je činjenica što rubno kategoriji boja pripadaju (ili ne pripadaju) različite (vrste) riječi, poput imenica, priloga i njihove sveze, odnosno nizovi različite dužine, poput *žuta kao sunce*, *intenzivno rumenilo grimiza* ili *svijetlo broćasto crveno*, *poput neba modro* ili *tamno poput neba modro*, *otvoreno plava kao nebo*. Neke sveze očito nisu imena, nego opisi, kao primjeri u (13). No koje je načelo razlikovanja: broj riječi, vrste riječi, njihov sintaktički ustroj? To znači da su rubni nazivi za boje imena koja sadrže suznačnice i veći broj članova.

Rubnost u nazivima za boje donosi mogućnost da se pojedina riječ ili sveza ipak smatra kategorijom ‘hrvatskih naziva za boje’ ili da ih se isključi iz kategorije ‘hrvatskih naziva’, iako jesu ‘nazivi za boje’. Druga je mogućnost da ih se uključi u kategoriju ‘riječi kojima se u hrvatskim tekstovima označuju boje’, odnosno ‘imena’, a isključi iz ‘(hrvatskih) naziva za boje’. Treća je mogućnost da ih se isključi iz kategorije ‘riječi kojima se označavaju boje’.

Pripadnost imena boje stranomu jeziku i neprilagođenost njezina izraza te sporadičnost ili jedinstvenost njegove uporabe u hrvatskim tekstovima može biti prilično jasan mogući kriterij isključivanja ili pak rubnoga uključivanja riječi među hrvatske nazive za boje. Načelo prilagođenosti tako bi isključilo iz hrvatskih naziva za boje sve neprilagođene riječi iz stranih jezika, što bi značilo da *bianca* ili *beige* ne pripadaju, a *bjanka* i *bež* pripadaju u hrvatske nazive za boje, tj. da je prva prekorubni, a druga rubni naziv. Sanja Brbora²⁸ neizravno navodi načela

²⁸ Brbora, „Što je zajedničko marelici i lososu? (O nazivima za boje),“ 112.

trajnosti i prihvaćenosti kao uvjet za uključivanje imena u nazivlje jer se „novi nazivi pojavljuju i smjenjuju brže nego što ih može prihvatiti jezična zajednica, a nekmoli pratiti leksikografska produkcija“. Autorica se pita koliko su nazivi za boje kodificirani, a kako bi nazivi trebali biti jednoznačni i stabilni, „opravdano se pitati postoje li uopće nazivi (termini) za boje ili se koristimo tek nepostojanim etiketama“.²⁹ Iako i Vlatka Ljubas Štimac navodi načelo trenutačnosti ili trajnosti i načelo razloga uporabe pa nazivima (terminima) suprotstavlja tek „trenutačna, fluentna i pomodna etiketiranja jer neki nazivi preko noći nastaju i nestaju“;³⁰ ona ide i korak dalje pa iz tablice naziva za boje napravljene prema vlastitoj građi izostavlja i neke koje navodi u tekstu svojega članka, jer su „mnogi od tih naziva prevedeni (ponajviše iz francuskoga jezika) te su i u izvornim jezicima u vrlo uskoj upotrebi, a u hrvatskome nemaju odgovarajuće istoznačnice“.³¹ Primjeri su takvih naziva *boja srnina trбуha*, *šagalovski plava*, *pruskoplava* i dr. Dakle, za autoricu je prevedenost načelo po kojemu bi pojedina imena boja bili rubni ili prekorubni nazivi, samo, ili možda u suradnji s uskoćom uporabe, a navodi i postojanje odgovarajuće istoznačnice u hrvatskome, iako se inače upravo njezinim nedostatkom tumači prodor stranih riječi ili prevedenica.

2.1. Označavaju li riječi boju?

Rubnoj bi kategoriji naziva za boju pripadale riječi za koje nije jasno označavaju li uopće kakvu boju zbog (moguće) višeznačnosti. To se posebno odnosi na riječi iz književnih djela jer često nije moguće provjeriti što točno znače. Tako primjerice riječ *čađava* može biti prljavština od čađe ili boja iz skupine crne pa bi na tri mjesta u Krležinu romanu *Povratak Filipa Latinovicza* riječ *čađava* mogla biti i boja i tekstura,³² iako je vjerojatno u (19) tekstura, u (20) boja, a jedino za primjer u (21) nije sasvim jasno što je od toga dvoga.

(19) *Dok su mu se prije toga boje javljale kao simboli stanja i rasyjeta, sada se sve to obojadisano doživljavanje pretvaralo u nemirno i neshvatljivo kretanje obojadisanih ploha po ulicama, po sivim i čađavim gradovima:*

²⁹ Brbora, „Što je zajedničko marelici i lososu? (O nazivima za boje),“ 113.

³⁰ Štimac Ljubas, „Podrijetlo, sintaktička struktura i leksikografska obradba naziva za boje,“ 113.

³¹ Štimac Ljubas, „Podrijetlo, sintaktička struktura i leksikografska obradba naziva za boje,“ 92.

³² Čendo i Jelaska, „Paleta boja u romanu Povratak Filipa Latinovicza,“ 213–253.

(20) *Lijeno i sivo zapravo, kao što je dosadno ovo čađavo pastel-nosivo nebo nad krovovima i prljava olovnosiva boja na tintastim odrazima stakala...*

(21) *Ni na jednoj slici nikada više nije umro nitko tako tragično kao Pšemislav, kralj češki s lavljim grbom na grudima od oklopa, tu u ovoj trafici, u žučkastom i čađavom osvjetljenju petrolejske svjetiljke.*

Slično je i s riječju *blijedi*: je li to nijansa boje ili znači ispranost, odnosno nedostatak (uobičajene ili jasne) boje? Blijedi predmeti mogu označavati boju blijedih ljudi ili ispranu, odnosno slabu nijansu bilo koje boje. Primjerice, *blijedi* u (22) može označavati činjenicu da je akvamarin u izlogu izblijedio ili da je to njegova nijansa, dok se u Krležinu primjeru u (23) čini da je to nijansa akvamarina.

(22) *blijedi akvamarin Tihog oceana na ogromnoj zemljopisnoj karti u izlogu jedne knjižare,*

(23) *Kobalt, tamnožuto, svijetlozeleno, blijedi akvamarin kao packe, kao mrlje, kao obojadisane činjenice...*

Riječ *voštana* može upućivati na prozirnost i hladnoću voska ili biti najčešća boja voska; *mrkla* može biti tamnoća mraka ili nijansa crne. Složenica *bisernoblistava*, gdje je temeljna riječ *blistav*, može značiti *blistav kao biser* ili *blistav u boji bisera*. Neke su pak riječi nedovoljno određene pa mogu ne označavati boju, nego opći ton boje koja nije navedena, kao u (24).

(24) *zagasita, dubokozagasita, zagasitotamna*

Složenice u kojima je jedna sastavnica jamačno boja manje su rubne od spomenutih (mogućih) višeznačnica, no ni u nekima od njih nije sigurno označavaju li oba, tj. svi dijelovi složenice boju ili što drugo, primjerice teksturu. Tako *baršunastosiva* može značiti siva kao što je siv baršun ili siva baršunaste teksture. Kada se u opisu sive vrbe (lat. *Salix cinerea*) navodi da su joj „izbojci i pupovi sivo-baršunasti, lišće sivo-zeleno, odozdo sive boje i pustenasto, a pališće baršunasto“, najvjerojatnije je da je baršunasto tekstura, ali moguće je zamisliti i da je riječ o dojmu sive.³³ Riječ *nečisto(-)siva* može biti siva s djelomično

³³ https://hr.wikipedia.org/wiki/Siva_vrba, pristupljeno 20. prosinca 2019.

tamnijim i svjetlijim dijelovima ili siva boja prljavštine. Za razliku od nje, *prljavosiva* je postala naziv koji označava nijansu sive – pripada i službenomu opisu boje gljive *prljavosiva rudoliska* (lat. *Entoloma griseoluridum*), što bi značilo da je stručni naziv, odnosno termin. To potvrđuje i primjer oglasa na Njuškalu³⁴ naveden u (25) gdje kontekst ne dopušta da se riječ *prljavosiva* shvaća kao prljavština, nego boja, jer valjda nije moguće da bi tko prodavao novu torbicu na kojoj se ističe njezina prljavština.

(25) *prodajem potpuno novu torbicu prljavosive boje*

Takve se složenice kojima je jedna riječ boja, a druga ne, bar ne uobičajena, mogu podijeliti na dvije skupine. U prvoj su one kojima je druga sastavnica, tj. glava, nesumnjivo boja, pa su time i cijele boje, poput primjera u (26). U drugoj su one kojima je prva sastavnica boja, a druga, glava, nije ili je upitno je li boja, poput primjera u (27), pa je ta druga podskupina stoga rubnija od prve podskupine. Drugim riječima, *pepeljastosvijetla* je rubnija od *svijetlopepeljasta*.

(26) *masnosiva, goruće crvena, rdavozelena*

(27) *ljubičastomračna, crnokrvava, grimizno-tamna, pepeljasto-svijetla, zelenkastomasna*

Jasno, riječi napisane sa spojnicom između dvije članice bile bi polysloženice u kojima je svaka sastavnica ravnopravna, pa tako *plavo-zeleni* šal ima likove, primjerice kockice plave i kockice zelene boje, a *plavozeleni* je šal jednobojni zeleni šal plave nijanse. No uvijek ne pomaže i način pisanja jer su riječi katkada pisane drugačijim pravopisom ili nisu pisane u skladu s pravopisnim pravilima. Tako su primjerice u Krležinu *Povratku Filipa Latinovicza* riječi *tamno* i *narančasto* razdvojene, kao u (28), što je jedan od mogućih načina pisanja.³⁵ Iako bi se sintagma *izgarati tamno narančasto* mogla tumačiti kao *izgarati 'tamno'* za razliku od *izgarati 'svijetlo'*, i to *narančasto*, značenjski se ne razlikuje od *tamnonarančasto*.³⁶

³⁴ <https://mojekrpice.hr/items/torbe-i-novcanici/6668196/nova-prljavosiva-torba>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

³⁵ Štimac Ljubas, „Podrijetlo, sintaktička struktura i leksikografska obradba naziva za boje,“ 91–115.

³⁶ Kao što je rečeno, takve su razlike zanemarene u spomenutom poredbenomu radu Bošnjak Botica i Olujić, „O stvaranju naziva za boje u hrvatskom i rumunjskom jeziku te govoru Karaševa,“ 7–22.

(28) *A opet, sve je bilo sivo, ljepljivo, nejasno, teško, rasvijetljeno krvavim žaruljama što su izgarale sasvim tamno narančasto, kao da se gase u staklenim kruškama.*

2.2. Koju boju označava?

Za neka očita imena boja nije jasno koje su točno boje, tj. koji im je opseg sadržaja, kao u primjerima od (29) do (35). Stoga nije jasno jesu li takva imena boja sinonimi s drugima s kojima dijele jedan dio složenice, bilo tvorbeni kao u (31), bilo leksički kao u (32), raznoidiomski kao u (33) ili su pak paronimi.

(29) *crngarasta, crmpurasta, crnomanjasta*

(30) i. *bjelasasta vs. bjelasava; garasta vs. garavasta*
ii. *bjeličast, bjelkast, bjelucav, bjelusav, bjelušan, bjelušast, bjelušav, bjeluškast*

(31) i. *svjetlijesiva, svijetlosiva vs. blagosiva*
ii. *žuteljiva vs. prožuta*

(32) i. *svijetlosiva vs. blagosiva*
ii. *prljavomrka vs. pepeljastomrka*
iii. *boja krvi vs. krvava vs. krvavo crvena*

(33) *bademasta vs. bajamasta*

Neke se riječi za boje čine oksimoronima, kao u (34), osim ako su možda mišljene kao polusloženice: *svijetlo-crna, bijelo-mrka*.

(34) *svijetlocrna, bijelomrka*

Neke su riječi semantički neodređene zato što nije jasno upućuju li na različitu izvanjezičnu stvarnost ili ju same tvore, upravo svojim različitim izrazom jer je on prva točka razlikovanja sinonima.³⁷ Druge su riječi semantički neodređene zato što predmeti na koje se pozivaju nisu u izvanjezičnoj stvarnosti jedne boje, kao u (35).

³⁷ V. Zrinka Jelaska, „Ljubiš li me? Ti znaš da te volim: O bliskoznačnicama i raznoznačju,“ u *Babićev zbornik o 80. obljetnici života*, ur. Slavko Mirković (Slavonski Brod: Ogranak MH, 2008), 125–170.

- (35) *boja kože*
boja kovi
boja plijesni
boja mladoga lišća
boja zrele mrkve
boja ustajaloga meda
boja kao dim

Primjerice *šljivasta* zbog različitih vrsta i boja šljiva (poznato ih je više od 2500³⁸) može upućivati na zagasito sivoplavu, pa tamnoplavu (boju bistrice, najzastupljenije šljive u Hrvatskoj), tamnopurpurnu, tamnoljubičastu, tamnogrimiznu, tamnosmečkastocrvenu, plavoljubičastu, purpurnoplavu, plavocrvenkastoljubičastu, smeđoljubičastu, crkvenkastoplavu i još mnoge druge boje, uključujući i žutu i zelenkastu. Kao prevedenica *šljivasta* može označavati boju najzastupljenijih ili najpoznatijih vrsta šljiva druge kulture (npr. američke) ili pak pomodnu nijansu koju je tko nazvao engl. *plum* i nametnuo modnoj i kozmetičkoj industriji (na jednomu se mjestu u izvorniku objašnjava kao ljubičasta sa smeđesivim ili crvenkastoljubičasta, tj. kakve je obično boje šljiva u nekoj anglofonij kulturi). Prevoditelji su ju uveli u hrvatsku kulturu kao *boju šljive* ili *šljivastu boju*, samu ili u složenicama: *ljubičasto(-)šljivasta*, *malinasto(-)šljivasta*.³⁹ Uz nju se, međutim, često nalaze fotografije s nacrvenim dojmom, koji je znatno bliži boji okrugle divlje šljive ringlo(v) ili ringlovke, i to kada je crven(kast)a (jer može biti i žuta), a ona nije prototipna šljiva u Hrvatskoj (zato joj i jest jedan od brojnih naziva 'divlja šljiva').

Kod složenica s tri sastavnice neodređenost sadržaja boje može proizlaziti iz različitoga spoja riječi pa se imena boja u (5) i (36) mogu razumjeti kao *smeđa crnomodrikasta* ili kao *smeđecrna modrikasta*, *tamna crvenosmeđa* ili kao *tamnocrveno smeđa*, što je različito.

- (36) *tamnocrvenosmeđa*, *tamnomodromramorna*, *tamnoplavkastozelena*

2.3. Jesu li riječi ime ili naziv za boju?

Kao što se vidi iz dosadašnjih primjera, mnoga su imena boja višočlana. Primjerice, *boja trule višnje* ustalila se za jednu nijansu ta-

³⁸ <http://www.stare-hrvatske-vocke.com/sljiva.html>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

³⁹ <http://www.dubrovniknet.hr/blog/belecaitanto/2015/08/26/sezonski-postav-jesen-2015-ruzevi/>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

mnocrvene i kao da je taj naziv češći od sinonimna naziva *boja višnje*, odnosno *višnjeva boja* (kako navodi August Šenoa u *Zlatarevu zlatu*). U jednomu mrežnomu tekstu o modi u samomu člančiću nalazi se *boja višnje*, a u naslovu (kojemu je glavna svrha privlačenje čitatelja, a često ga ni novinari ni lektori ne vide jer ga urednici obično stavljaju u zadnji čas) piše *boja trule višnje*.⁴⁰ Čini se da je nekim govornicima naziv *višnjeva boja* ili *boja višnje* naziv, a *boja trule višnje* poetizam, dok je drugima *boja trule višnje* naziv. U svakomu slučaju, pridjev *trule* u tomu imenu nema negativnu konotaciju koju ta riječ sama ima, pomodnost je učinila svoje.

Kako uopće razlikovati spomenute višečlane nazive za boje od imena i *ad hoc* riječi kojima se boje opisuju. Takva imena mogu biti proizvod pojedinca u jednomu govornomu činu, kao primjeri studentskih odgovora u (37);⁴¹ izjave frizerke u (38); pojedinca koji želi promovirati proizvod i pišući članak onazivljuje boju kao u (39);⁴² poduzeća koje naziv boje svojega proizvoda godinu ili nekoliko godina određuje tržištu, poput naziva boje ruževa kozmetičke linije MAC navedenih u (40); boje Mazdinih automobila navedenih u (41) i slično.

(37) *boja cedevite s puno vode, boja engleske travice*

(38) *Crvenokose žene se jako ističu – govori poznata stilistica kose Petra Granić iz studija Etra, koja se brine o frizuri slavne glumice Nataše Janjić – jer imaju dozu posebne privlačnosti. Sama boja ima mnogo varijanti, od nježno ciglaste, do one vatrene, no sve su energične i strastvene na svoj način. Nataša je prirodna crvenokosa, te joj stavljam svjetlije pramenove kako bismo dobili raznolikost tonova, njezinoj sam nijansi dala ime boja užarenog sunca –.*

(39) *Mazda 3 Hatchback stigla nam je u već popularnoj crvenoj boji. Ova boja toliko je privlačna da ju mnogobrojni i specifično navode – Mazda crvena.*

(40) *Hot Tahiti, Pink Pearl Pop, Girl About Town, Girl Next Door, Lady Bug, Creme de la Femme, Notice me*

⁴⁰ <https://www.modnialmanah.com/hit-jeseni-2018-torbice-u-boji-trule-visnje>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

⁴¹ Brbora, „Što je zajedničko marelici i lososu? (O nazivima za boje).“

⁴² <https://www.cropc.net/autozona/testovi/9868-vozili-smo-mazda-3-hatchback-g122-plus-jedna-trica-sa-svime>, 13. lipnja 2019., autor M.R., pristupljeno 20. prosinca 2019.

(41) *Ceramic srebrna metalik, Eternal plava mica, Jet crna mica, Machine siva metalik,*⁴³ *Arctic bijela ili Soul crvena Crystal, delfin sivo perla metalik*

Jesu li nizovi, odnosno sveze *Mazda crvena*, a posebno *Snowflake bijela s perla efektom* ime, naziv za boju ili sintagme koje uključuju boju? Odgovor na pitanje o *Mazda crvenoj*, koja bi mogla biti i prilagođenija kao *Mazdina crvena*, lakši je nego odgovor o drugomu nizu, koji se mogao i prilagoditi, tj. prevesti, npr. *bisernosnježnobijela*. Moguća su različita rješenja o tomu što je naziv za boju, a što apozicije ili atributi, kao u (42).

- (42) i. *bijela – Snowflake s perla efektom*
 ii. *Snowflake bijela – s perla efektom*
 iii. *Snowflake bijela s perla efektom*

Višeznačnost se razrješava kontekstom, no nizove koji bi mogli biti naziv za boju ili ne nije uvijek lako odrediti. Kada Antun Šoljan u pjesmi *Gazela* pjeva kao u (43), jasno je da su zadnje tri riječi sintagma, a ne naziv, već i zbog množine.

(43) *Nestalna gazela što se prelijeva nestaje*
U neke boje pustinjskoga pijeska

I u svakodnevnoj bi se uporabi moglo reći da je *boja pustinjskoga pijeska* poetizam, tj. riječ *pustinjskoga* u njoj. To mogu potvrditi primjeri različitih uporaba na mrežnim stranicama. Naime, u hrvatskome se pojavljuje i *boja pijeska*, bez *pustinjskoga*, pa tako Bauhausovi djelatnici u ponudi imaju *boju pijeska*.⁴⁴ Na stranicama jednoga od prodavača *boja*⁴⁵ očito se taj niz ne smatra nazivom jer se boju reklamira kao dekorativnu „boju izgleda pustinjskoga pijeska“. Djelatnica mrežne stranice o uređenju stana smatra *boju pijeska* nazivom, nijansom bež boje koja je sama podvrsta smeđe, navodeći kao u (44).⁴⁶ Na Forumu

⁴³ Dostupne boje karoserije Mazde2 u modelnoj godini 2018, <https://www.autonet.hr/zapravljacem/test/mazda2-g90-takumi/g/galerija/26>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

⁴⁴ Swingcolor nijansirana boja za unutarnje prostore boja pijeska 10 L.

⁴⁵ <https://www.jub.hr/unutarnje-boje-i-dekorativna-obrađa/proizvodi-za-dekorativnu-obrađu-zidnih-povrsina/decor-desert>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

⁴⁶ <https://www.adaptacija-stana.net/beige-boja/> pripremila I. Crnelč (2019), pristupljeno 20. prosinca 2019.

jedna sudionica⁴⁷ stavlja sinonimni naziv u zagradu, vjerojatno pretpostavljajući da ne će svi znati koja je to boja, tj. nijansa, kao u (45). U drugoj raspravi,⁴⁸ objašnjavajući razlike između *bež*, *drap*, *krem*, *boje bijele kave*, *prljavo bijele* i *boje pijeska*, druga sudionica navodi kao u (46). Autorica (ili prevoditeljica) teksta o pomodnim bojama⁴⁹ cijeli niz smatra poznatom bojom jer je u nizu s drugima, kao u (47), iako je zanimljivo da su masno istaknute samo riječi *siva*, *pijeska*, *crvena*, *tirkizna* (nema zarezal!), a ne cijela sintagma.

(44) *To je zapravo svijetlo smeđa boja. Vrlo svestrana i vrlo različita s bezbroj nijansi, od prljavo bijele do boje zemlje. Pokriva cijeli spektar od boje bijele kave do boje pijeska, ovisno o tonu koji sadržava i u kojoj količini.*

(45) *Dnevni boravak ima tri boje: limeta zelena i boja pustinjskog pijeska (bež)*

(46) *Bež je onak više bijelo, ima i mrvu žućkastog u sebi
Drap je pak tamnije sa sivom komponentom
Krem.. eeeee, krem... krem je ustvari bež ali se više rabi kad su u pitanju predmeti nego roba
Bijela kava je bijela s kapljicom smeđe - bez dodataka drugih boja
prljavo bijela je ustvari svijetlo bež
boja pijeska, pf, to je lako - bež sa primjesom dosta svjetlosive i mrvu maslinastozelene te smečkaste*

(47) *Trendi je siva boja, boja pustinjskog pijeska crvena, tirkizna, ali i vječne prugice, točkice, pepito uzorak.*

Kako se vidi iz priloženih primjera, niz *boja pustinjskoga pijeska* može biti ime jedinstvene boje, naziv za jedinstvenu boju (odnosno nijansu),⁵⁰ sinonim postojećoj boji, svojevrsni poetizam ili pravi poeti-

⁴⁷ <http://forum.roda.hr/threads/21232-dulux-boje-za-zidove/page3?langid=1&styleid=12> 23.08.2007 00:04, korisnik Margita, pristupljeno 20. prosinca 2019.

⁴⁸ <http://www.forum.hr/showthread.php?p=2380424>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

⁴⁹ <https://www.tportal.hr/lifestyle/clanak/zimske-haljine-i-tunike-za-svaki-dan-20111202/print>, potpisano G.A 2011., pristupljeno 20. prosinca 2019.

⁵⁰ Može biti i nepotreban, što smatraju i mnogi, posebno muški, raspravljajući na različitim mrežnim stranicama, smatrajući takva imena pretjeranima, izvođenjima i slično, što bi značilo da njima nisu nazivi. To primjerice pokazuje cinični komentar na boju mesa, tj. boju pečene janjetine iz (1): *Eh da je bar tako jednostavno, mora bit pečena 143.5 minute na temperaturi 250 stupnjeva, al stavljena u pečnicu zagrijanu na 300 stupnjeva i onda hlade-*

zam. Za razliku od prethodnoga niz jednake strukture *boja užarenoga čelika* znači jednostavno boju koju ima užareni čelik po kojoj iskusan kovač približno određuje temperaturu zagrijanoga čelika,⁵¹ a *boja užarenoga noža* boju koju ima nož kada se kali.⁵² Niz *boja užarenoga pijeska*, kao i *boja užarenoga sunca*⁵³ poetizmi su u puno većemu stupnju, ali su i oni kandidati za ime nekoga od promidžbenih djelatnika različitih tvrtki, kao što pokazuje navod u (38).

S druge strane postoje i slovna imena boja, npr. *SMB* (kratica za sivomaslinastu boju, tj. boju jugoslavenskih uniformi koja se u RH proširila i kao vojnička boja); brojčana (poput njemačkoga izdanja za skupljače maraka Michel 2000. koji nudi uz njemačke nazive samo brojeve umjesto engleskih i francuskih naziva prijašnjih izdanja, npr. 27-31-3 *hellblauviolet* ‘svijetloplavoljubičasta’, 31-27-3; *hellviolettblau* ‘svijetloljubičastoplava’⁵⁴) ili slovno-brojčana, npr. automobilske metalik boje 46G za određenu nijansu sive ili 46V za određenu nijansu crvene, npr. „Lakiranje premium Mazda 46V boje“.⁵⁵ Slovna imena ulaze u jezične nazive za boje jer su kratice način tvorbe novih riječi, ali su rubne. Slovno-brojčana su imena rubni, ali bi mogli biti i prekorusni nazivi. Brojčana su imena mogući nazivi po tomu što se brojevi koji se i pišu brojkama izgovaraju riječima, no ona su još rubniji ili prekorusni nazivi.

2.4. Je li ime za boju hrvatski naziv?

Prototipne su osnovne hrvatske riječi za boju svehrvatske, što znači da ih imaju svi govornici kada se kao okomito dvojezični ili višejezični govornici služe hrvatskim standardom. U tomu je smislu manje prototipna među njima *modra*. Nju dio govornika, posebno južnijih krajeva,

na na svježem zraku 23 minute - e takvu boju otprilike (Musatom). Drugi sudionik ironično piše Cek, prvo definiraj boju tepiha. Jel plamenocrveni, boje cigle, kraljevsko crveni, purpurno crveni, jastog crveni, tamnocrveni, narancastocrveni...? Treći mu odgovara da boja trule višnje.... moš mislit, šta fali tamnocrvenoj. Pristupljeno 20. prosinca 2019.

⁵¹ <https://hr.wikipedia.org/wiki/Kovanje>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

⁵² „Važno je da se kaljenje radi po mraku zbog boje užarenog noža po kojoj se mjeri temperatura čelika, a ona je bitna jer ako se fula za samo par stupnjeva, nož može puknuti“, <https://www.jutarnji.hr/dobrahrana/price/karlo-ban-covjek-koji-je-zaljubljen-u-celik-i-kovanje/3582140/>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

⁵³ Iva Budžaki, „Čarobne latice“, u *Odjeci 2016. / 2017. – zbornik literarnih radova učenika osnovnih škola*, ur. Jasminka Salomon (Zagreb: Naklada Ljevak, 2017), 203.

⁵⁴ Jelaska i Cvikić, „The words for colors in Croatian: Different means of lexicon extension“, 7–25.

⁵⁵ <https://www.facebook.com/KaroserijaMarijic/posts/lakiranje-premium-mazda-46v-boje-hauba-p-i-vrata-st-l-bez-tzv-tehnike-uspricavan/1838287572871103/>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

smatra posebnom bojom – dvanaestom osnovnom. Ostalima je ona ili nijansa, tj. podređenica plave (npr. „Modra spada također u tamno plave iako je malo svjetlija od najtamnije plave boje“⁵⁶; ili blijedoplava prema ljubičastoj⁵⁷); ili drugi izraz za plavu; ili joj ne poznaju značenje. No bilo kako bilo, svakako je *modra* hrvatski naziv.

Prema kriteriju pripadnosti hrvatskomu jeziku, pitanje je jesu li hrvatska imena, a naročito nazivi za boju, najrazličitije riječi iz stranih jezika koje ulaze u hrvatski kupovinom najrazličitijih proizvoda sa stranim imenima, najčešće engleskima.

Jesu li hrvatski nazivi za boju navedeni u (41) kao *Arctic bijela* ili *Soul crvena Crystal*, ili *delfin sivo perla metalik*, koje svakako imaju u imenu i hrvatske riječi? A imena ruževa *Crème de la Femme*, *Notice me* koja nemaju ni jednu hrvatsku riječ, ni suznačnicu, kao u (40)? U hrvatskim se dućanima MAC-a ne traži ruž božja ovčica, ni ruž boje božje ovčice, ni ruž bubamara, ni ruž boje bubamare, nego ruž boje *Lady Bug*, i to u (svojevrsnomu) engleskomu izgovoru: *leidi bag* (pod uvjetom da ga kupac zna). Tako je sa svim proizvođačevim nazivima u (40). Jesu li to onda samo engleske riječi? Ili su one vrsta egzotizama?

U (48) nalazi se izvadak teksta mrežnoga članka⁵⁸ s nadnevkom 2. svibnja 2019. o Rihanni i njezinoj kolekciji *Fenty Beauty*, očitoga prijevoda. Jesu li riječi preuzete iz engleskoga jezika hrvatske ili engleske? Jesu li hrvatske jer nema drugih hrvatskih, engleske jer jednostavno ne pripadaju hrvatskomu ili je *Papaya Mama* hrvatska jer je mama (slučajno) jednaka hrvatskoj?

(48) *Tuševi dolaze pod imenom Vivid Eyeliner Trios, a čini ga trio Baeside, Baecay i Baewatch. Kao što i samo ime kaže, tuševi izgledaju jako živopisno i istog trenutka na očima stvaraju onaj najbolji osjećaj, osjećaj ljeta! Tuševi su neonskih boja, a iz Fenty Beautyja kažu kako ga je vrlo lako nanijeti na kapke jer četkica klizi u jednostavnim potezima. Baeside donosi dozu tropa s nijansama Papaya Mama, Lime Feva i Skinny Dip koji neodoljivo podsjećaju na tropsku papaju i limetu. Baewatch sadrži malo tamnije nijanse – Hollapeno, Techno Beet i Hot Tub Club, dok se Baecay igra s pastelnim tonovima ružičaste (Hotti Alert) i žute (Banana Blaze), uz dodatak bijele (Wet T-shirt).*

⁵⁶ <https://moda.covermagazin.com/?p=14302>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

⁵⁷ Marković, *Uvod u pridjev*, 269.

⁵⁸ <http://www.journal.hr/ljepota/vijesti-iz-ljepote/fenty-beauty-rihanna-nova-kolekcija-ljeto/>, pristupljeno 20. prosinca 2019.

Imena se u hrvatski preuzimaju u izvornomu obliku kada je moguće (fonološko pismo latinskim slovima), no nije mišljeno da bi imena proizvoda ili njihovih boja bila takva izvorna imena. Riječi kojima se označavaju boje prečesto se ponašaju kao da su prava imena, ili kao da su egzotizmi. Je li onda takva riječ hrvatska? Je li hrvatska ako se nalazi u hrvatskomu tekstu ili je ipak strana i dio je preključivanja, tj. prebacivanja koda, što je poznata pojava kod dvojezičnosti ili višejezičnosti bilo kojega stupnja?

3. Zaključak

Raščlamba naziva u ovom radu pokazuje da se na rubovima prikupljene građe nalaze različite riječi: hrvatske (moguće) višeznačnice za koje nije sigurno znače li boju, riječi iz stranih jezika za koje nije sigurno jesu li strane riječi ili preuzetice u hrvatskome, nizovi riječi za koje nije sigurno jesu li ime pa time i mogući naziv za boju ili samo sintagme čije značenje proizlazi iz sastavnica... Nizovi su riječi u hrvatskome svakako rubniji nazivi za boje jer su prototipni nazivi jednorječni pridjevi, ali su imenice nastale metaforizacijom rubnije od izvedenica pa su kada znače boju *šljiva* i *cimet* dalje od prototipa od *šljivine* ili *cimetne boje*, odnosno *cimetove boje*. Međujezični su nazivi sami po sebi rubni i nije posve jasno bi li ih trebalo pisati malim slovima: *bianca bijela*, *crvena hot tahiti* ili *Bianca bijela*, *crvena Hot Tahiti*, tj. koji je način više u skladu s hrvatskim pravopisom.

Prevedenice mogu imati različit život: s jedne strane mogu postati usvojenice, a s druge uzrokovati nesporazume jer nema znaka da im je sadržaj, boja koju označuju, različit od pretpostavljenoga zbog različite kulture, poput *šljivaste*, a mogu biti i posve nerazumljive. Preuzetice koje bar izrazom pokazuju da su riječi iz stranih jezika uglavnom su prekorubnice, a druge – one koje nisu punokrvne riječi, nego kratice, slova s brojevima ili brojevi, zbog izraza su posve rubna imena, a prekorubni nazivi (osim stručnih).

Iako nisu pokazana sva načela po kojima se pojedine riječi i imena za boje smatraju nazivima za boje, a druga ne, čini se da je među njima izuzetno mnogo rubnih kategorija. Pokazuje se da je područje naziva za boje u hrvatskome tako složeno da se na njemu prelamaju mnoga jezikoslovna pitanja. Stoga je u svakomu istraživanju o bojama u hrvatskomu, ali i u drugim jezicima, potrebno jasno navesti kriterije za uključivanje ili isključivanje pojedinih imena i riječi kojima se označuju boje.

Literatura

- Babić, Zrinka. „Suprotnost i sklad u pripovijedanju Ive Kozarčanina.“ *Radovi Filozofskoga fakulteta u Zagrebu*, sv. 1, br. 1 (1991).
- Bošnjak Botica, Tomislava, i Ivana Olujić. „O stvaranju naziva za boje u hrvatskom i rumunjskom jeziku te govoru Karaševa.“ *Romanoslavica*, sv. 52, br. 2 (2016).
- Brbora, Sanja. „Što je zajedničko marelici i lososu? (O nazivima za boje).“ U *Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike*, uredila Jagoda Granić, 111–121. Zagreb – Split: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 2005.
- Budžaki, Iva. „Čarobne laticice.“ U *Odjeci 2016. / 2017. – zbornik literarnih radova učenika osnovnih škola*, uredila Jasminka Salomon, 203. Zagreb: Naklada Ljevak, 2017.
- Čendo, Kristina, i Zrinka Jelaska. „Paleta boja u romanu Povratak Filipa Latinovića.“ *Croatica*, sv. 37 (2013).
- Gadanyi, Károly. „Pridjevi koji označuju boju u kajkavskom dijalektu zalskih Hrvata.“ *Hrvatski dijalektološki zbornik*, sv. 10 (1997).
- Gulešić Machata, Milvia, i Martin Machata. „Boje u hrvatskim i slovačkim kolo-kacijama.“ *Riječ: časopis za slavensku filologiju*, sv. 13, br. 2 (2007).
- HE – *Hrvatska enciklopedija*. Pristupljeno 20. prosinca 2019. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=8458>.
- HJP – *Hrvatski jezični portal*. Pristupljeno 20. prosinca 2019. http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1ZvXA%3D%3D.
- Jambrečić, Ivana. *Posuđenice naziva za boje*. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, 2004.
- Jelaska, Zrinka. „Ljubiš li me? Ti znaš da te volim: O bliskoznačnicama i raznoznačju.“ U *Babićev zbornik o 80. obljetnici života*, uredio Slavko Mirković. Slavonski Brod: Ogranak MH, 2008.
- Jelaska, Zrinka. „Društveni jezični identitet kao dio hrvatske kulture.“ *Lađa*, sv. 2, br. 4 (2009).
- Jelaska, Zrinka, Tomislava Bošnjak Botica, i Marina Balent. „Nazivi za boje u hrvatskome jeziku i njihovo značenjsko podrijetlo u usporedbi s francuskim i engleskim.“ U *Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike*, uredila Jagoda Granić. Split: HDPL, 2005.
- Jelaska, Zrinka, i Lidija Cvikić. „The words for colors in Croatian: Different means of lexicon extension.“ *Zbornik radova*, sv. 5, br. 5 (2005).
- Komorowska, Ewa, i Neda Pintarić. „Zelenilo u metaforici poljskoga i hrvatskoga govornoga jezika.“ *Riječ*, sv. 16, br. 1 (2010).
- Marković, Ivan. *Uvod u pridjev*. Zagreb: Disput, 2010.
- Opašić, Maja, i Nina Spicijarić. „Prilog kontrastivnoj analizi frazema sa sastavnicom boje u hrvatskoj, talijanskoj i njemačkoj frazeologiji.“ *Fluminensia*, sv. 22, br. 1 (2010).
- Stolac, Diana. „Boje u starijoj hrvatskoj frazeologiji i leksikografiji.“ *Filologija*, br. 22–23 (1994).
- Štimac Ljubas, Vlatka. „Podrijetlo, sintaktička struktura i leksikografska obradba naziva za boje.“ *Studia lexicographica*, sv. 7, br. 1 (2013): 91–115. Pristupljeno 20. prosinca 2019. <http://161.53.245.121/sl/article/view/122>.

- Tanhofer, Nikola. *O boji na filmu i srodnim medijima*. Zagreb: Novi Liber, 2000.
- VRH – *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga, 2015.

The Colors at the Margins of Croatian Language

Summary: The group of words used to denote colors is one of the most open lexical areas of Croatian, and probably other languages of Western civilization, perhaps even the most open because in this area the names are multiplied almost monthly, if not more often. The paper discusses whether all words, i.e. units, which in the Croatian language and culture denote colors in the extralinguistic world, belong to the category of ‘Croatian color names’. In order to determine the boundaries of that lexical area, several features of the color names that can be considered marginal are listed. Some colors are marginal as they are words of languages that are simply taken into Croatian, temporarily or in a certain context, e.g. *aubergine*. Others are intercultural, but also interlingual phenomena, such as *bianca white*. Given today’s marketing and the presence of global trade, this whole category is possibly marginal. Are the colors on the margins of the Croatian language along with all future words marked on products offered to Croatian speakers, regardless of which language they belong to, or will this belong to code switching, making the switching a margin, or beyond the margin of Croatian color names? Are (all) words denoting color in the Croatian language names of colors in Croatian, Croatian color names or Croatian color terms?

Keywords: color names, Croatian language, marginal members